

Ks. LEONARD WILCZYŃSKI SDB*

PRZYMIOTY DUCHOWOŚCI ŚW. JANA BOSKO W ŚWIETLE FORMULARZY MSZALNYCH

Tematyka dotycząca duchowości kapłańskiej jest ciągle aktualna. Omawiano ją podczas Soboru Watykańskiego II czy Synodów Biskupów, poruszały Dykasterie Kurii Rzymskiej, a także ostatni papież, zwłaszcza Jan Paweł II¹. Cennym źródłem poznania duchowości kapłańskiej są także teksty liturgiczne, które dzięki zastosowaniu odpowiednich metod badawczych ukazują duchową sylwetkę kapłana.

Ks. J. Nowak we *Wprowadzeniu* do książki pamiątkowej dedykowanej śp. ks. prof. Adamowi Durakowi SDB (1949-2005) podkreślił, że ksiądz profesor w swoich badaniach naukowych poszukiwał właściwego znaczenia wiary i Tradycji Kościoła tkwiącej w tekstach liturgicznych. Dzięki tej pasji, ukierunkowanej na hermeneutykę liturgiczną, utworzył pierwszą w Polsce Katedrę Hermeneutyki Liturgii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, której był kierownikiem². Dzięki wypracowanym metodom można z tekstów liturgicznych wydobyć szczególne przymioty duchowe świętych, których wspomnienie w liturgii obchodzimy.

* Ks. Leonard Wilczyński SDB – prezbiter Towarzystwa Salezjańskiego; duszpasterz akademicki w parafii pw. św. Michała Archanioła we Wrocławiu; doktorant Katedry Liturgiki, Homiletyki i Kultury Muzycznej Kościoła Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

¹ J. BAGROWICZ. *Temat ciągle aktualny*. „Ateneum Kapłańskie” 83:1991 s. 3-8.

² J. NOWAK. *Wprowadzenie*. W: *Confitemini Domino, quoniam bonus*. Księga pamiątkowa dedykowana śp. Księdzu Profesorowi Adamowi Durakowi SDB (1949-2005). Red. J. Nowak. Warszawa 2007 s. 11.

Formularze mszalne na liturgiczne wspomnienie św. Jana Bosko³ są więc źródłem do przedstawienia duchowych przymiotów założyciela Towarzystwa św. Franciszka Salezego (salezjanów)⁴. To one zdecydowały, że ks. Jan Bosko, niezmordowany wychowawca i nauczyciel młodzieży, został wyniesiony na ołtarze, a jego kult liturgiczny znany jest na całym świecie. Kard. G.B. Montini, późniejszy papież Paweł VI, powiedział 30 stycznia 1957 r. w Mediolanie, że ks. Bosko miał odwagę być jednocześnie bohaterem, poetą i świętym, a jego metoda pracy stała się dla współczesnej młodzieży szkołą świętych. Warto więc przypominać wszystkim, którzy pragną wstąpić na drogę świętości, duchowe przymioty św. Jana Bosko, czyniącego wszystkim dobrze, niewyrządzającego krzywdy nikomu⁵.

1. CHARAKTERYSTYKA FORMULARZA MSZALNEGO NA WSPOMNIENIE ŚW. JANA BOSKO

W historii kultu świętych zauważa się, że pierwszym i najważniejszym przejawem oddawanego im kultu było święto liturgiczne⁶. Zwykle powstaje ono i istnieje na zasadzie nieprzerwanej tradycji – jej początek sięga świątobliwego życia i chwalebnej śmierci. Kapłani jako żywe narzędzia Chrystusa, działający w Jego imieniu, mają być szczególnie przykładem i świadectwem dążenia do świętości i wprowadzenia w życie radykalizmu ewangelicznego⁷. Odpowiedzią na wezwanie Boga zawarte w Jego objawieniu jest kult religijny praktykowany przez lud chrześcijański w różnej postaci, którego najdoskonalszym rodzajem jest święta liturgia.

Na liturgiczne wspomnienie św. Jana Bosko w *Mszale rzymskim dla diecezji polskich* własna jest tylko kolekta⁸. Pozostałe modlitwy formularza należy wziąć z mszy wspólnych o pasterzach albo o świętych wychowawcach⁹. Gdy zaś chodzi o *Mszal Rodziny Salezjańskiej*, znajduje się w nim cały formularz mszalny poświęcony ks. Bosko¹⁰. Skoro zatem istnieje wielość tekstów służących liturgicznym obchodom wspomnienia św. Jana Bosko, słusznym jest, aby je tutaj przedłożyć.

³ Św. Jan Bosko urodził się 16 sierpnia 1815 r. w Becchi, a zmarł 31 stycznia 1888 r. w Turynie. 5 czerwca 1841 r. przyjął święcenia prezbiteratu. Został beatyfikowany 2 czerwca 1929 r., a kanonizowany 1 kwietnia 1934 r.

⁴ A. AUFRAY. Św. Jan Bosko. Warszawa 2001 s. 100-102.

⁵ T. BOSCO. *Spełniony sen. Opowieść biograficzna o św. Janie Bosco*. Warszawa 1988 s. 357.

⁶ J. SALIJ. *Modlitwa za świętych w liturgii rzymskiej*. Warszawa 1973 s. 164.

⁷ S. CICHY. *Życie duchowe kapłana zgodne z jego naturą i misją według Adhortacji Apostolskiej Jana Pawła II „Pastores dabo vobis”*. W: *W trosce o polonię*. Red. S. Flis, F. Koper. Pelplin 1993 s. 38.

⁸ *Mszal rzymski dla diecezji polskich*. Poznań 2013 s. 19’.

⁹ *Tamże* s. 31’, 58’.

¹⁰ *Mszal Rodziny Salezjańskiej. Formularze mszalne. Modlitwy eucharystyczne*. Warszawa 2006 s. 49-51.

1.1. ANTYFONA NA WEJŚCIE

Na początku II w. powstał zwyczaj śpiewania antyfon. Inspiracją dla nich był synagogałny sposób śpiewania psalmów (kantyków). Antyfony te były wersetami z psalmów i innych ksiąg Pisma Świętego, poezji chrześcijańskiej oraz akt męczennickich¹¹. W liturgiczne wspomnienie św. Jana Bosko istnieje możliwość skorzystania z następujących antyfon:

Bóg dał mu mądrość i roztropność oraz serce ogromne jak piasek na wybrzeżu morskim (1 Krl 5,9)¹².

Pójdźcie, synowie, słuchajcie mnie, nauczę was bojaźni Pańskiej. Spójrzcie na Niego, a rozpromienicie się radością (Ps 34 (33), 12.6a)¹³.

Duch Pański spoczywa na mnie, ponieważ mnie namaścił i posłał mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę, uzdrawiał skruszonych w sercu (Łk 4,18)¹⁴.

Pozwólcie dzieciom przychodzić do Mnie i nie przeszkadzajcie im, do takich bowiem należy królestwo Boże (Mk 10, 14)¹⁵.

Kto wypełnia przykazania i uczy je wypełniać, ten będzie wielki w królestwie niebieskim (Mt 5,19)¹⁶.

Powyższe antyfony uświadamiają wiernym, że znajdują się oni w szkole królestwa Bożego. Zachęcają do podejścia i do posłuchania o bojaźni Pańskiej. Z drugiej strony śpiewane słowa skierowane są do tych, którzy już otrzymali mandat nauczania. Oni to, mając szeroko otwarte serce, zostali namaszczeni, aby z mądrością i roztropnością nieść ubogim dobrą nowinę i uzdrawiać skruszone serca. Ze szczególną wrażliwością winni się odnosić do dzieci, umożliwiając im spotkanie z Panem Jezusem. To właśnie dzieci są uprzywilejowanymi obywatelami królestwa Bożego. Także ci, którzy wypełniają przykazania, a szczególnie gdy uczą je wypełniać, dostąpią niebieskich zaszczytów i będą wielcy.

Ten biblijny obraz ilustruje całokształt życia św. Jana Bosko. Dla swoich wychowanków pracował, studiował, modlił się i cierpiał¹⁷. Wszystko, czego się podejmował, i to od najmłodszych lat, posiadało tę wychowawczą perspektywę ukierunkowaną na niebo¹⁸.

¹¹ A. REGINEK. *Śpiewy mszalne*. W: *Msza święta* Red. W. Świerzawski. Kraków 1993 s. 199-200.

¹² *Mszał Rodziny Salezjańskiej* s. 49.

¹³ *Tamże* s. 49.

¹⁴ *Msza wspólna o jednym pasterzu*. W: *Mszał rzymski* s. 31”.

¹⁵ *Msza wspólna o wychowawcach*. W: *Mszał rzymski* s. 58”.

¹⁶ *Tamże*.

¹⁷ M. RADUCHA. *Człowiek o dwóch obliczach... czyli twarz św. Jana Bosko*. „Niedziela Młodych” 23:2012. <<http://mlodzi.niedziela.pl/arttykul/312/Czlowiek-o-dwoch-obliczach%E2%80S-czyli-TWARZ>> [dostęp: 5 stycznia 2019].

¹⁸ *Konstytucje Towarzystwa św. Franciszka Salezego*. Rzym 1986 art. 3 s. 23.

1.2. KOLEKTA

Obrzędy wstępne Mszy św. kończy modlitwa zwana kolektą¹⁹. Zbiera ona, reasumuje wołania całej rozmodlonej wspólnoty²⁰. Kolekta przypisana liturgicznemu wspomnieniu św. Jana Bosko posiada dwie wersje²¹:

Boże, Ty powołałeś świętego Jana Bosko na ojca i nauczyciela młodzieży, spraw, abyśmy zapaleni taką samą miłością, starali się o zbawienie bliźnich i służyli Tobie samemu. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg przez wszystkie wieki wieków²².

Panie, nasz Boże, Ty w swojej opatrności dałeś nam świętego Jana Bosko jako ojca i nauczyciela młodzieży, który pod przewodnictwem Najświętszej Maryi Dziewicy pracował z niestrudzoną gorliwością dla dobra Kościoła; wzbudź również w nas tę samą miłość apostołską, abyśmy się starali o zbawienie braci i służyli Tobie, który jesteś jedynym i najwyższym dobrem. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg przez wszystkie wieki wieków²³.

W jednym i drugim wypadku św. Jan Bosko nazwany jest ojcem i nauczycielem młodzieży. Rzeczywiście, potrafił on owocnie oddziaływać na młodych²⁴. Przeniknięty wychowawczą miłością doskonale ich znał i rozumiał, dzięki czemu trafnie wzmacniał ich ewangeliczny wzrost²⁵. Dużą rolę w tym wychowawczym oddziaływaniu odgrywał kontakt osobisty. W takiej relacji zawsze „[...] jesteśmy we trójkę: młody człowiek, ja oraz różnica; albo inaczej; młody człowiek, ja i tajemnica”²⁶. Zespala ona „[...] w jednym i niepowtarzalnym doświadczeniu życia wychowawcę i wychowanków w klimacie rodziny, zaufania i dialogu”²⁷. Cały zaś wychowawczy trud wypływał u św. Jana Bosko z jego szerokiego serca, którym – uważny na znaki czasu, wsłuchiwał się w głos opatrności Bożej²⁸. Przed młodymi odsłaniał biblijny obraz Boga, „[...] radosnego Stwórcy, cierpliwego i miłosiernego Ojca oraz Pana wiernego do końca”²⁹. Jego Mistrzynią niewzruszenie pozostawała Maryja Dziewica, którą kochał i przyzywał jako Wspomożycielkę

¹⁹ M. AUGE. *Eucologia*. W: *Nuovo Dizionario di Liturgia*. Red. D. Sartore, A.M. Triacca. Mediolan 1988 s. 482.

²⁰ B. NADOLSKI. *Liturgika*. T. 4: *Eucharystia*. Poznań 1992 s. 129.

²¹ *Mszał rzymski* s. 19'; *Mszał Rodziny Salezjańskiej* s. 49.

²² *Mszał rzymski* s. 19'.

²³ *Mszał Rodziny Salezjańskiej* s. 49.

²⁴ *Konstytucje* art. 31 s. 63.

²⁵ *Tamże* art. 39 s. 71.

²⁶ J. PIZOŃ. *Droga naszego uświęcenia. List okólny z 31 stycznia 2019* s. 2.

²⁷ *Konstytucje* art. 38 s. 71

²⁸ G. GHIBERTI. *Spotkać Księdza Bosko*. Kraków 2018 s. 121.

²⁹ PIZOŃ. *Droga naszego uświęcenia* s. 2.

Wiernych³⁰. To właśnie Ona wskazała mu pole działania wśród młodzieży i wspierała przy tworzeniu różnorodnych dzieł wychowawczych³¹.

1.3. MODLITWA NAD DARAMI

Modlitwa nad darami, nazywana dawniej secretą, posiada swoją długą historię sięgającą VIII w. Właściwą jej rolą jest przeprowadzenie wiernych od zwykłego przedłożenia chleba i wina do ich ofiarowania. Prezbiter wyraźnie przedstawia Panu Bogu materię przeznaczoną na Eucharystię, by polecić Mu ją jako wyraz religijnego oddania Jego ludu. W dni poświęcone świętym prosi się często, aby wstawiennictwo danego świętego poparło naszą czynność ofiarniczą³². Na liturgiczne wspomnienie św. Jana Bosko, w zależności od mszału, którym się posługujemy, Kościół podaje następujące modlitwy:

Ojcze święty, przyjmij tę Ofiarę, którą Ci składamy ze szczerą pobożnością i spraw, abyśmy kochali Cię ponad wszystko i przez to nasze życie stało się hymnem ku Twojej chwale. Przez Chrystusa, Pana naszego³³.

Panie, nasz Boże, przyjmij te pokorne dary jako wyraz naszego życia poświęconego Tobie, i odnow naszego ducha, abyśmy mogli z radością naśladować przykład i nauczanie świętego Jana Bosko, naszego ojca i nauczyciela³⁴.

Wszechmogący Boże, dary złożone na cześć świętego [Jana Bosko] świadczą o Twojej potędze i chwale, pokornie Cię prosimy, aby wyjednały nam zbawienie. Przez Chrystusa, Pana naszego³⁵.

Panie nasz Boże, przyjmij te dary, które lud Tobie oddany składa ku czci świętych [Jana Bosko], i spraw, abyśmy przez udział w eucharystycznej Ofierze, stali się świadkami Twojej miłości. Przez Chrystusa, Pana naszego³⁶.

Wypowiadając słowa: Ojcze Święty, Wszechmogący Boże, Panie nasz Boże, błagamy o miłość do Pana Boga, o bycie jej świadkami, o odnowienie naszego ducha, o radosne naśladowanie przykładu i nauczania św. Jana Bosko, o uczynienie naszego życia hymnem Najwyższego oraz o wyjednanie nam zbawienia. Wszystko to czynimy pokornie, pobożnie i z oddaniem, poświęciwszy się Panu Bogu. Wspominając zaś św. Jana Bosko, przypominamy sobie, że on także zachęcał nas do

³⁰ *Konstytucje* art. 8 s. 20.

³¹ *Tamże* art. 20 s. 43.

³² A. ROGUEZ. *Msza święta dzisiaj*. Kraków 1972 s. 105.

³³ *Mszał Rodziny Salezjańskiej* s. 49.

³⁴ *Tamże* s. 50.

³⁵ *Msza wspólna o jednym pasterzu*. W: *Mszał rzymski* s. 32”.

³⁶ *Msza wspólna o wychowawcach* s. 59”.

takiej postawy. Cześć Boża znajdowała się w samym centrum jego życia, działalności i nauczania³⁷.

1.4. ANTYFONA NA KOMUNIE

Pieśń na komunię jest śpiewem procesyjnym i wyraża jedność wspólnoty, która będąc zjednoczoną, przystępuje do stołu pańskiego³⁸. Antyfony śpiewane bądź recytowane podczas tej procesji mają radosny charakter, wyrażają radość spotkania z Jezusem Chrystusem:

Oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata (Mt 28,20)³⁹.

Jeśli się nie odmienicie i nie staniecie jak dzieci, nie wejdziecie do królestwa niebieskiego (Mt 18,3)⁴⁰.

Kto idzie za Mną, nie będzie chodził w ciemności, lecz będzie miał światło życia (J 8,12)⁴¹.

Kto by jedno takie dziecko przyjął w imię moje, Mnie przyjmuje, mówi Pan (Mt 18,5)⁴².

To jest moje przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali, tak jak Ja was umiłowalem (J 15,12)⁴³.

Powyższe antyfony wyrażają chrześcijańską miłość oraz radość ludu Bożego. Bardzo mocno zarysowany jest w nich wymiar wspólnotowy oraz konieczność wzajemnego miłowania. Wzorem w tej postawie ma być ufność dziecka, któremu łatwiej wejść do królestwa niebieskiego. Posługa względem maluczkich będzie gestem miłości uczynionym samemu Jezusowi.

Św. Jan Bosko wszystko czynił z radością⁴⁴. Słowami *sta allegro* do radości przynaglał innych. Uważał, że jest ona składowym elementem ducha salezjańskiego⁴⁵. Największą jego radością była możliwość wspólnej celebracji Mszy św.⁴⁶

³⁷ H. FROS. *Wprowadzenie do Mszy o świętych*. Cz. 3. Warszawa 1982 s. 94-95.

³⁸ REGINEK. *Śpiewy mszalne* s. 201.

³⁹ *Mszał rzymski* s. 32°.

⁴⁰ *Tamże* s. 59.

⁴¹ *Mszał rzymski* s. 59.

⁴² *Mszał Rodziny Salezjańskiej* s. 51.

⁴³ *Tamże* s. 51.

⁴⁴ *Konstytucje* art. 34 s. 67.

⁴⁵ *Tamże* art. 17 s. 39.

⁴⁶ *Tamże* art. 89 s. 131.

1.5. MODLITWA PO KOMUNII

Modlitwa ta posiada charakter dziękczynny, często zawiera prośbę o trwałe skutki przyjętego sakramentu. We wspomnienie św. Jana Bosko ma ona następujące brzmienia:

Boże, Ojcze, Ty nas posiliłeś Sakramentem zbawienia, spraw, abyśmy naśladowali niestrudzoną pracowitość świętego Jana Bosko w jego prowadzeniu młodzieży do umiłowania Chrystusa, Twojego Syna, który jest niewyczerpanym źródłem nowego życia. Który żyje i króluje na wieki wieków⁴⁷.

Ojcze, Ty w radosne wspomnienie św. Jana Bosko posiliłeś nas przy swoim stole Chrystusem, żywym Chlebem, niech Twój Duch nami kieruje w dawaniu o Tobie świadectwa naszym życiem, abyśmy mogli kiedyś uczestniczyć w wiecznym świętowaniu w niebie⁴⁸.

Boże, nasz Ojcze, niech przyjęty Najświętszy Sakrament przygotuje nas do wiecznej radości, na którą święty [Jan Bosko] zasłużył jako wierny szafarz sakramentów⁴⁹.

Wszechmogący Boże, Ty nas posiliłeś na świętej Uczcie, spraw, abyśmy naśladowując świętego [Jana Bosko] nieustannie Ciebie chwalili i wytrwale pomagali wszystkim z bratnią miłością⁵⁰.

Wszechmogący Boże, niech święta Uczta udzieli nam nowej siły, abyśmy za przykładem świętych sercem i uczynkami ukazywali światło Twojej prawdy i wzrastali w bratniej miłości⁵¹.

Tak więc przedstawiamy się Panu Bogu jako ci, których On sam nakarmił Najświętszym Sakramentem, będącym sakramentem zbawienia. Ten żywy Chleb został nam podany przy Chrystusowym stole podczas świętej liturgii. Pan Jezus sam nieustannie powtarza: „Przyjdźcie do Mnie wszyscy, którzy utrudzeni i obciążeni jesteście, a Ja was pokrzepię” (Mt 11,28). Zależało Mu, aby człowiek nie był pozbawiony pożywienia, aby nie opadł z sił w drodze do królestwa niebieskiego, w którym czeka na niego wieczna radość i szczęście.

Tak posileni wierni proszą teraz Ducha Świętego, aby kierował nimi w dawaniu świadectwa własnym życiem. Będzie się to dokonywać w naśladowaniu pracowitości św. Jana Bosko, który z bratnią miłością prowadził młodzież do umiłowania Chrystusa, niewyczerpanego źródła nowego życia. Pod koniec ziemskiej wędrówki wskazywał swoim wychowankom, aby cześć oddawana Matce

⁴⁷ *Mszał Rodziny Salezjańskiej* s. 51.

⁴⁸ *Tamże* s. 51.

⁴⁹ *Msza wspólna o jednym pasterzu* s. 32”.

⁵⁰ *Tamże* s. 32”.

⁵¹ *Msza wspólna o wychowawcach* s. 59”.

Najświętszej stanowiła „[...] preludium do wiekuistego święta, jakie obchodzić będziemy zjednoczeni wszyscy razem, gdy pewnego dnia znajdziemy się w niebie”⁵².

Modlitwa po komunii ukazuje św. Jana Bosko jako wzór wychowawcy i nauczyciela, którego wzrok był utkwiony w Chrystusa, Najwyższego Mistrza i Nauczyciela. To On wskazuje ludziom właściwą drogę do światłości wiekuistej i daje zrozumienie prawdziwego życia. Pojął to doskonale św. Jan Bosko, który zajmował się niełatwym dziełem docierania do serc młodych ludzi. W tym pedagogicznym trudzie szedł szlakiem wytyczonym przez Chrystusa.

Świętość w tekstach liturgicznych jawi się jako przyjęcie samoudzielającego się Boga przez łaskę w Duchu Świętym. Stanowi to linię zstępującą – dar Boży. Natomiast linią wstępującą jest odpowiedź wierzącego człowieka. Soborowe *lex credendi* znajduje swoje uwielbienie w liturgicznym *lex orandi*, by następnie realizować się w *lex vivendi*, czyli w codzienności chrześcijańskiego życia, a ono dla ks. Bosko było nieustannym świętowaniem. Posiadając różnorodne formy, wyrażało czynną miłość⁵³. W ten sposób już tutaj, na ziemi, można antycypować przyszłe królestwo wolności (Gal 4,71; 1 Tym 1,9; 2 Kor 3,17), światła (Ef 5,8), miłości (Kol 1,12; Rz 5,5). Wszystko to będzie doświadczeniem dziecięstwa Bożego (1 J 3,1; 2 P 1,4; Rz 8,30) oraz tego, że jesteśmy współdziedzicami z Chrystusem (Gal 4,6; Rz 8,17).

2. DUCHOWE PRZYMIOTY ŚW. JANA BOSKO

Natura duchowości kapłańskiej, która rozwija się m.in. poprzez wykonywanie posługi, domaga się, aby prezbiter nieustannie odnawiał i coraz bardziej pogłębiał świadomość, że przyjął sakrament Jezusa Chrystusa. Tego rodzaju świadomość nie tylko odpowiada prawdziwej naturze duchowości kapłańskiej, lecz decyduje także o wykonywanym charyzmacie⁵⁴. Sobór nazywa takich kapłanów „sprzymierzeńcami i pomocnikami” Boga „Świętego i Uświęciciela”⁵⁵. Istnieje wewnętrzny związek między duchowością kapłańską a wykonywaniem duszpasterskiej posługi. Każdy rodzaj posługi w Kościele umacnia życie wewnętrzne prezbitera. Zauważyli to już ojcowie Soboru, gdy stwierdzili:

Przez same bowiem codzienne święte czynności, jak i przez całe swoje posługiwanie, które wykonują w zjednoczeniu z biskupem i prezbiterami, zmierzają

⁵² J. BOSKO. *List z Rzymu, 10 maja 1884*. W: *Konstytucje* s. 443.

⁵³ B. NADOLSKI. *Liturgika*. T. 2: *Liturgia i czas*. Poznań 1991 s. 175.

⁵⁴ JAN PAWEŁ II. *Posynodalna adhortacja apostolska Pastores dabo vobis o formacji kapłanów we współczesnym świecie* (25 marca 1992) [dalej: PDV] pkt 25.

⁵⁵ SOBÓR WATYKAŃSKI II. *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów Presbyterorum ordinis* (7 grudnia 1965) [dalej: DK] pkt 12.

ku doskonałości życia. Sama świętość prezbiterów wiele wnosi do owocnego wypełniania ich posługi⁵⁶.

O duchowych przymiotach św. Jana Bosko wspominali w różnych sytuacjach ostatni papież. Ks. S. Chrobak SDB zebrał te wypowiedzi i je opublikował⁵⁷. Stanowią one ważne źródło poznania duchowości św. Jana Bosko oraz fundamentów jego kultu. Kult ten jest natomiast czymś oczywistym, absolutnie uzasadnionym i niezmiernie oczekiwanym pośród wyzwań dzisiejszego świata.

2.1. OJCIEC I NAUCZYCIEL MŁODZIEŻY

Szczególnie bliskie współczesnym młodym wydaje się *Przesłanie Księdza Generała do młodzieży z Salezjańskiego Ruchu Młodzieżowego* ogłoszone 30 stycznia 2000 r. na Colle Don Bosco. Z tego wzgórza, gdzie wszystko mówi o ks. Bosko, ksiądz generał podkreślił wagę radości życia, pokory wobec niego, które wypełniały życie świętego od najwcześniejszych lat, spędzonych między pracą, matczyną troską Małgorzaty, pragnieniem nauki w towarzystwie rówieśników. To bowiem radość zawsze pobudza do wdzięczności i z niej się rodzi, ponieważ życie jest darem przenikniętym miłością od początku do końca. Zwrócił również uwagę na to, że każdy z nas może wybrać, którą z dróg iść przez życie, czy otworzyć się na słowa Pana, czy też zamknąć przed Nim drzwi swego serca. Ksiądz generał przytoczył też słowa Jana Pawła II wypowiedziane podczas Światowego Dnia Młodzieży:

Drodzy młodzi ze wszystkich kontynentów, nie lękajcie się być świętymi nowego tysiąclecia! Bądźcie oddani i zakochani w modlitwie; konsekwentni w waszej wierze i wspaniałomyślni w posłudze braciom, aktywnymi członkami Kościoła i twórcami pokoju⁵⁸.

Autor tego przesłania apeluje, by wyjść poza interesy osobiste, by przekraczać granice własnego kraju i znanej nam kultury, aby siać i uprawiać ziarno tam, gdzie słowo Boże nie dociera. Wyjście „poza” oznacza oczywiście przekroczenie granic geograficznych, ale także religijnych, świadomościowych, środowiskowych. Praca każdego z nas w pogłębianiu własnej wiary, w wyzbywaniu się tego, co doczesne i namacalne, zaowocuje i rozmnoży się. A z takich zbiorów Pan Bóg bardzo się raduje.

⁵⁶ DK 12; PDV 24.

⁵⁷ S. CHROBAK. *Ksiądz Bosko w wypowiedziach papieży*. Cz. II. Warszawa 2015.

⁵⁸ JAN PAWEŁ II. *Orędzie na XV Światowy Dzień Młodzieży 2000* pkt 3. <<https://deon.pl/ko-sciol/serwis-papieski/oredzie-na-xv-swiatowy-dzien-mlodziezy-2000,256758>> [dostęp: 5 stycznia 2019].

2.2. ZATROSKANY O ZBAWIENIE BLIŹNICH I SŁUŻBĘ BOGU

Niemalże u schyłku swojego życia św. Jan Bosko potwierdził, że jego głównym życiowym pragnieniem było widzieć wychowanków szczęśliwymi teraz i w wieczności⁵⁹. Stanowili oni jedyne umiłowanie jego kapłańskiego życia⁶⁰. Miał przy tym świadomość, że są dziećmi Matki Bożej oraz że to właśnie Ona zgromadziła ich w Oratorium⁶¹. To osobiste podsumowanie turyńskiego wychowawcy, uczynione niespełna cztery lata przed śmiercią, ukazuje, jak bardzo pozostał wierny postanowieniom, które podjął już we wczesnych latach młodości. Od proroczego snu w dzieciństwie wszystko czynił dla młodzieży:

Ja dla was studiuje, dla was pracuje, dla was żyję i dla was jestem w stanie również oddać swoje życie⁶².

Już jako chłopiec gromadził swoich rówieśników i innych mieszkańców wioski, by poprzez kuglarskie sztuczki i akrobatyczne pokazy móc skupić uwagę widzów, a przez to streścić im niedzielne kazanie i zaprosić do modlitwy⁶³. Bardzo mu zależało, aby zachęcić innych do praktykowania dobra. W ten sposób jego otwarte serce doprowadziło do ukształtowania się pierwszego Oratorium, czyli domu, w którym nikt nie był głodny, pozostawiony samemu sobie, a przede wszystkim znajdował zajęcie, które go uszlachetniało, pozwalając samodzielnie i odpowiedzialnie funkcjonować w społeczeństwie. Tę swoją wspólnotę zwykł był nazywać „zwykłym katechizmem”⁶⁴.

Św. Jan Bosko cały czas myślał o swoich wychowankach⁶⁵. Chciał ich widzieć radosnymi⁶⁶. Wiedział, że można to osiągnąć wyłącznie dzięki czystemu sercu. Stąd też powszechna była regularna praktyka spowiedzi⁶⁷.

Wprowadzał wokół siebie atmosferę świętowania⁶⁸. To wszystko ukierunkowywał na celebrowanie nabożeństw oraz Mszy św. Te zaś były okazale przygotowywane, by jak najwięcej osób zostało w nie zaangażowanych⁶⁹. Poza służbą liturgiczną nie brakowało przeróżnych scholek i chórków, a nawet orkiestry⁷⁰. By podobać tym

⁵⁹ BOSKO. *List z Rzymu* s. 432.

⁶⁰ *Tamże* s. 435.

⁶¹ *Tamże* s. 441.

⁶² *Konstytucje* art. 14 s. 37; RADUCHA. *Człowiek o dwóch obliczach*.

⁶³ AUFFRAY. *Św. Jan Bosko* s. 12.

⁶⁴ *Konstytucje* art. 34 s. 65.

⁶⁵ BOSKO. *List z Rzymu* s. 432.

⁶⁶ P.L. CAMERONI. *Bon Bosco un cuore che vede*. Turyn 2006 s. 62.

⁶⁷ J. BOSKO. *Wspomnienia Oratorium*. Warszawa 2010 s. 168-169.

⁶⁸ *Konstytucje* art. 17 s. 39.

⁶⁹ BOSKO. *List z Rzymu* s. 443.

⁷⁰ *Regulaminy ogólne Towarzystwa św. Franciszka Salezego*. Warszawa 1986 art. 32 s. 267.

wzwaniom, przygotowywał i ustanawiał asystentów, włączając także dyrektorów, prefektów i nauczycieli do posługi asystowania wśród młodzieży⁷¹.

Jego życiowym mottem były słowa „Da mihi animas caetera tolle” (daj mi duszę, resztę zabierz)⁷².

2.3. ŚWIADEK BOŻEJ PRAWDY

Św. Jana Bosko uchodził za tego, który widział Niewidzialnego. Sam o tym zaświadczał, przekonując swoich wychowanków słowami: „Bóg cię widzi”⁷³. Ukażywał im pełną miłości obecność Ojca Niebieskiego, który sprawia, że wszyscy czują się jak u siebie w domu⁷⁴. Całe dzieło ks. Bosko ukierunkowane było na oddawanie czci Panu Jezusowi i Matce Najświętszej⁷⁵. Przejawiało się to przede wszystkim w indywidualnej i wspólnotowej modlitwie. Uradował się bardzo, gdy w Wielkanoc 1846 r. poświęcono budynek adaptowany na kościół. Od tej chwili mógł swobodnie ze swoimi wychowankami „[...] śpiewać Mszę św., odprawiać triduum i nowennę, organizować rekolekcje, udzielać Komunii świętej, a nawet urządzać bierzmowanie”⁷⁶.

Kładąc podwaliny pod swoje dzieło młodzieżowe, zasadził je na spotkaniu z Panem Bogiem i Matką Najświętszą w modlitwie⁷⁷. Sam osobiście stwierdził: „[...] dałem temu domowi nazwę Oratorium, aby zaznaczyć wyraźnie, że modlitwa jest jedyną siłą, której możemy zaufać”⁷⁸. To modlitwne zwrócenie się do Stwórcy nie miało być zwykłym wyrecytowaniem formuł, ale wypowiedaniem zrozumiałych słów przez wierzącego młodzieńca⁷⁹. Chłopcy byli zachęceni, by się modlić „[...] z wytrwałością, wiarą, natarczywością i przekonaniem, że zostaną wysłuchani”⁸⁰. Cechą charakterystyczną tej salezjańskiej modlitwy był wyraźny wymiar katechetyczny⁸¹. W ten sposób modlitwa stawała się ciągłą formacją chrześcijańską, uczącą jak przeżywać codzienność ze świadomością Bożej opatrności⁸².

⁷¹ BOSKO. *List z Rzymu* s. 432.

⁷² *Konstytucje* art. 4 s. 25.

⁷³ *Konstytucje* art. 20 s. 43.

⁷⁴ *Tamże* art. 16 s. 37.

⁷⁵ *Tamże* art. 34 s. 67.

⁷⁶ BOSKO. *Wspomnienie Oratorium* s. 165.

⁷⁷ *Konstytucje* art. 8 s. 29.

⁷⁸ A. ŚWIDA. *Czciciel Jezusa Eucharystycznego*. W: *Ojciec i nauczyciel. Kazania o św. Janie Bosko*. Red. W. Kołyszko. Warszawa 1988 s. 111.

⁷⁹ B. WALCZYKIEWCZ. *Modlitwa w duchu salezjańskim*. W: *Ojciec i nauczyciel* s. 119.

⁸⁰ *Tamże* s. 120.

⁸¹ AUFRAY. *Św. Jan Bosko* s. 39.

⁸² *Konstytucje* art. 86 s. 127.

Św. Jan Bosko nie wyobrażał sobie domu salezjańskiego bez tabernakulum i bez Eucharystii. Miało to zachęcać wszystkich domowników do częstych, choćby bardzo krótkich nawiedzeń Najświętszego Sakramentu⁸³. Podczas jednego ze słówek wieczornych powiedział:

Nie ma większej rzeczy, której diabeł bałby się bardziej, nad te dwie praktyki: godnie przyjętej Komunii świętej oraz częstych nawiedzeń Najświętszego Sakramentu... Często Go nawiedzajcie... Chcecie zwyciężyć szatana? Uciekajcie się do stóp Jezusa⁸⁴.

Pamiętajcie drodzy synowie, mówił św. Jan Bosko, w Najświętszym Sakramencie jest obecny Pan Jezus bogaty w łaski i hojny dla tych, którzy o nie proszą⁸⁵.

W ten sposób chłopcy nie tylko zwykli byli adorować Pana Jezusa, ale też wzajemnie się mobilizowali do tej adoracji⁸⁶.

Ks. Bosko wychowywał z perspektywą na niebo⁸⁷. Aby można je było osiągnąć, trzeba było zanurzyć się w tajemnicy ludzkiej śmierci⁸⁸. Przystosowaniem do tego miało być comiesięczne ćwiczenie dobrej śmierci⁸⁹. Miało ono charakter pełnego przygotowania się na spotkanie z Panem Jezusem i Matką Najświętszą⁹⁰. Wychowankowie mieli za zadanie uporządkować swoje ziemskie sprawy, zrobić gruntowny rachunek sumienia, przystąpić do Komunii św. oraz odmówić wskazane modlitwy. Ks. Bosko przykładał do tej duchowej praktyki niesłuchanie dużo uwagi:

Oto wielka, oto wyjątkowa chwila, od której zależy wieczność w chwale nieba lub wieczność mąk. Czy rozumiesz, mój synu, to, o czym mówię? [...] Drzyj usilnie o swoją duszę i pamiętaj, że od dobrego życia zależy dobra śmierć i wieczna chwała w niebie. Dalego nie zwlekaj, ale skorzystaj z dobrej spowiedzi⁹¹.

Stała obecność i tzw. słówko na ucho były przejawem pełnego szacunku, braterskiego upomnienia w cztery oczy⁹². W tradycji Oratorium rozwinęła się także

⁸³ WALCZYKIEWICZ. *Modlitwa w duchu salezjańskim* s. 112.

⁸⁴ A. ŚMIGIELSKI. *Katecheza Eucharystyczna Księdza Bosko W: Ojciec i nauczyciel* s. 117.

⁸⁵ J. BOSKO. *Młodzieniec zaopatrzony*. W: *Źródła salezjańskie 1. Cz. 3: Pisma i świadectwa Księdza Bosko*. Red. A. Giraudo. Kraków 2016 s. 793.

⁸⁶ TENŻE. *Vita Della giovanetto Domenico Savio. Trascrizione e completi di Teresio Bosco*. Turyn 1859 s. 105.

⁸⁷ BOSCO. *Spełniony sen* s. 357.

⁸⁸ J. BOSKO. *Do zobaczenia w niebie, moi drodzy i ukochani synowie w Jezusie Chrystusie*. W: *Źródła salezjańskie 1* s. 1156-1157.

⁸⁹ M. CHMIELEWSKI. *Słówko Księdza Bosko. Ćwiczenie dobrej śmierci*. „Don Bosco” 11:2010 s. 10.

⁹⁰ BOSKO. *Młodzieniec zaopatrzony* s. 757-759.

⁹¹ Tamże. 759.

⁹² CAMERONI. *Bon Bosco un cuore che vede* s. 63-65.

praktyka słówka wieczornego⁹³. Po wieczornych modlitwach ks. Bosko wypowiedział słowo na dobranoc. Bardzo często jego treścią były jego sny i wizje⁹⁴. Wnet stały się one nieodłącznym składnikiem życia w Oratorium⁹⁵.

Doroczna „wiązanka” tak dla wychowanków, jak i dla całej rodziny salezjańskiej stanowiła ukierunkowanie do pracy na cały rok. Wytyczała ona linie świętości podejmowane w salezjańskim charyzmacie. Bardzo dobitnie podkreślił to św. Jan Paweł II

Chcecie na nowo zaproponować dążenie do świętości jako zasadniczą odpowiedź na wyzwanie dzisiejszego świata? [...] Salezjanie trzeciego tysiąclecia! Bądźcie zapalonymi mistrzami i przewodnikami, świętymi i wychowawcami świętych, tak jak był św. Jan Bosko⁹⁶.

2.4. ZAANGAŻOWANY W DZIEŁA MIŁOŚCI

Św. Jan Bosko pragnął być nosicielem Bożej miłości do młodzieży, zwłaszcza tej uboższej⁹⁷. Polecał wszystkim swoim współpracownikom, aby byli dla niej „[...] świadkami niewyczerpanej miłości Syna Matki Najświętszej”⁹⁸. Wychowawczy system prewencyjny był dla niego „[...] miłością darmo daną, czerpaną z miłości samego Boga, który uprzedza każde stworzenie swoją Opatrznością, towarzyszy mu swoją obecnością i zbawia, obdarzając życiem”⁹⁹.

Dla wychowawcy naśladowującego św. Jana Bosko „[...] kontakt z młodzieżą staje się uprzywilejowaną okazją doświadczenia Boga”¹⁰⁰. W tym sensie działalność wychowawcza może być postrzegana jako „sakrament” spotkania z Panem Bogiem¹⁰¹. Do takiego rozumienia zachęca ewangelista Łukasz, przypominając słowa samego Pana Jezusa, który powiedział: „kto przyjmuje dziecko w imię moje, Mnie przyjmuje” (Łk 9,48). Według św. Jana Bosko to poświęcenie na rzecz dzieci i młodzieży stanowi „salezjańską mistykę i ascezę”¹⁰². Budzi też wzajemność ze

⁹³ *Regulaminy ogólne* art. 48 s. 279.

⁹⁴ J. BACHIARELLO. *Sny – wizje świętego Jana Bosko apostoła młodzieży*. Red. S. Prus. Kraków 1987.

⁹⁵ *Tamże* s. 9.

⁹⁶ JAN PAWEŁ II. *Przesłanie Jego świątobliwości Jana Pawła II na rozpoczęcie XXV Kapituły Generalnej* W: A. FERNANDEZ ARTIME. *Wiązanka 2019. Aby radość moja w was była (J 15,11). Świętość jest także dla ciebie*. Kraków 2019 s. 40.

⁹⁷ *Konstytucje* art. 2 s. 23.

⁹⁸ *Tamże* art. 8 s. 29.

⁹⁹ *Tamże* art. 20 s. 43.

¹⁰⁰ PIZOŃ. *Droga naszego uświęcenia* s. 1.

¹⁰¹ *Tamże* s. 1.

¹⁰² *Tamże* s. 2.

strony wychowanków, którzy zaczynają patrzeć w tym samym kierunku, co wychowawca¹⁰³.

Wcielanie w czyn zbawczej miłości Chrystusa pozwalało ks. Bosko i jego naśladowcom organizować prace oraz różnorodne dzieła duszpastersko-wychowawcze, które skłoniły ks. Bosko do szukania młodzieży w jej własnym środowisku „[...] poprzez formy posługi odpowiednie do stylu jej życia”¹⁰⁴. Ogólnie rzecz biorąc, tym największym dziełem było salezjańskie Oratorium, z całą mozaiką jego różnorodnych działań i obejmujące całokształt życia młodego człowieka aż do spełniania najskrytszych marzeń rodzących się w młodych sercach¹⁰⁵. Należy zaznaczyć, że wielkiemu wychowawcy chodziło nie tylko o przygotowanie dobrych rzemieślników i wykwalifikowanych robotników, ale wpływał on także na przemianę społeczeństwa poprzez przygotowanie elit. Zdecydowanie unikał jednak zaangażowania politycznego¹⁰⁶. Ks. Bosko edukował do podejmowania rozumnej troski o wspólne dobro, do brania odpowiedzialności za przyszłość Kościoła i świata, wychowując gorliwych katolików i dobrych obywateli¹⁰⁷.

Jego ojcowskie serce ogarniało szczególną miłością współpracowników i darczyńców. Nie tylko się za nich modlił, ale edukował i katechizował. Tak zrodził się pomysł wydawania *Czytanek katolickich*¹⁰⁸. Ten rodzaj duszpasterzowania poprzez media jest mocno zakorzeniony w duchowości salezjańskiej. Wychowawcy na miarę ks. Bosko włączają się w „[...] kręgi prasy, kina, radia i telewizji, [...] tworzą i wzmacniają własne ośrodki wydawnicze [...] oraz ośrodki emitowania i produkcji programów audiowizualnych, radiowych i telewizyjnych”¹⁰⁹. Święty wychowawca z Turynu nie tylko sam pisał, ale też uczył swoich wychowanków wyrażania poprzez pisane i deklamowane słowo Chrystusowych prawd wiary.

Św. Janowi Bosko bardzo zależało na misjach¹¹⁰. „Ludy nie znające jeszcze Ewangelii stanowiły szczególny przedmiot troski i apostolskiego zaangażowania Księdza Bosko”¹¹¹. Wielokrotnie o nich śnił, rozgrzewał młodzieńcze serca na wieczornych słówkach, rozbudzając w wychowankach marzenie o salezjańskiej posłudze wśród ludzi nieznających Chrystusa¹¹². Początki tego salezjańskiego wyzwania sięgają 1875 r., kiedy ks. Bosko błogosławił i żegnał pierwszych swoich wychowanków wyruszających do Ameryki Południowej¹¹³. Należy zauważyć, że

¹⁰³ *Konstytucje* art. 20 s. 20.

¹⁰⁴ *Tamże* art. 41 s. 75.

¹⁰⁵ BOSKO. *Wspomnienia Oratorium*.

¹⁰⁶ *Tamże* s. 214-216.

¹⁰⁷ T. BOSCO. *Książdz Bosko wspaniała historia*. Warszawa 2009 s. 293-294.

¹⁰⁸ BOSKO. *Wspomnienia Oratorium* s. 242-244.

¹⁰⁹ *Regulaminy ogólne* art. 31 s. 267.

¹¹⁰ *Konstytucje* art. 6 s. 27

¹¹¹ *Tamże* art. 30 s. 61.

¹¹² *Misyjny świat Księdza Bosko*. Red. S. Rafalko. Warszawa 2006 s. 14.

¹¹³ *Tamże* s. 18.

poza młodzieżą to właśnie misje były jego drugą pasją. Dając początek Towarzystwu Salezjańskiemu, później razem z Marią D. Mazzarello Zgromadzeniu Córek Maryi Wspomożycielki Wiernych czy wreszcie Stowarzyszeniu Współpracowników Salezjańskich, przygotowywał sobie współpracowników, dzięki którym mógł zrealizować marzenia ewangelizacji odległych narodów. Za życia ks. Bosko wyruszyło na misje 12 ekspedycji w liczbie 145 misjonarzy¹¹⁴. Pierwszym Polakiem był koadiutor¹¹⁵ Filip Kaczmarczyk, który w 1889 r. wyjechał na misje do Kolumbii i Wenezueli¹¹⁶. Natomiast pierwszą polską misjonarką była s. Maria Dubiel, która w 1929 r. udała się do Patagonii. Dzisiaj Zgromadzenie Córek Maryi Wspomożycielki Wiernych pracuje niemalże na całym świecie¹¹⁷.

Próba przeszczepienia salezjanów na teren Polski nastąpiła w 1885 r. w osobie ks. Bronisława Markiewicza i posłudze w Miejscu Piastowym¹¹⁸. W 1898 r. salezianie otworzyli w Oświęcimiu „zakład rzemieślniczo-naukowy im ks. Bosko dla biednych dzieci i sierot”¹¹⁹. Obecnie salezianie w Polsce tworzą cztery, a salezjanki dwie inspektorie (prowincje)¹²⁰.

Zamysł św. Jana Bosko nieustannie jest rozwijany. Ktokolwiek stara się naśladować tego niezmordowanego wychowawcę, uważny jest na znak czasu¹²¹. Salezianie podejmują wciąż nowe wyzwania i przeciwstawiają się bieżącym ideologiom, z których najniebezpieczniejszym wydaje się być neomarksizm promujący idee

¹¹⁴ Ekspedycje misyjne księdza Bosko i jego następców: ks. Jan Bosko: 12 wypraw i 145 misjonarzy; bł. ks. M. Rua: 31 wypraw i 1528 misjonarzy; ks. P. Alberione: 10 wypraw i 501 misjonarzy; ks. F. Rinaldi: 10 wypraw i 1984 misjonarzy; ks. P. Ricaldone: 18 wypraw i 2665 misjonarzy; ks. R. Ziggotti: 13 wypraw i 1455 misjonarzy; ks. A. Ricceri: 13 wypraw i 778 misjonarzy; ks. E. Viganò: 18 wypraw i 837 misjonarzy; ks. E. Vecchi: 6 wypraw i 252 misjonarzy; ks. P. Chiavezz: (do roku 2006) 4 wyprawy i 66 misjonarzy. W: *Misyjny świat Księdza Bosko* s. 22-23.

¹¹⁵ *Konstytucje* art. 45 s. 79.

¹¹⁶ *Misyjny świat Księdza Bosko* s. 32.

¹¹⁷ Ekspedycje misyjne Córek Maryi Wspomożycielki Wiernych: św. Maria Dominika Mazzarello: 3 wyprawy i 26 misjonarek; s. K. Doghero: 37 wypraw i 645 misjonarek; s. L. Vaschetti: 16 wypraw i 625 misjonarek; s. L. Lucotti: 12 wypraw i 407 misjonarek; s. A. Vespa: 11 wypraw i 191 misjonarek; E. Canta: 13 wypraw i 129 misjonarek; s. R. Marchese: 3 wyprawy i 73 misjonarki; s. M. Castagno: 12 wypraw i 224 misjonarki; s. A. Colombo: (do roku 2006) 10 wypraw i 78 misjonarek. W: *Misyjny świat Księdza Bosko* s. 24-25.

¹¹⁸ S. WILK. *Realizacja charyzmatu salezjańskiego przez bł. Bronisława Markiewicza CSMA*. W: *Dynamiczna wierność. Błogosławiony ks. Michał Rua, pierwszy następca ks. Bosko, Przełożony Generalny Towarzystwa św. Franciszka Salezego (1888-1910), inicjator dzieła salezjańskiego na Ziemiach Polskich*. Red. J. Wąsowicz. Piła 2010 s. 109-122.

¹¹⁹ *Misyjny świat Księdza Bosko* s. 228.

¹²⁰ *Konstytucje* art. 45 s. 79. Salezianie w Polsce: Inspektoriat św. Jacka – Kraków, Inspektoriat św. Wojciecha – Piła, Inspektoriat św. Stanisława Kostki – Kraków, Inspektoriat św. Jana Bosko – Wrocław; salezjanki w Polsce: Inspektoriat Matki Bożej Jasnogórskiej – Warszawa, Inspektoriat Maryi Wspomożycielki Wiernych – Wrocław.

¹²¹ J. Pizoń. *Posłani do młodzieży. List okólny z 28 września 2018* s. 1.

genderyzmu¹²². Szczególne spustoszenie czyni on na płaszczyźnie edukacji i wychowania¹²³.

Skoro jednak Maryja Wspomożycielka Wiernych wskazała małemu Jankowi w Becchi, jak walczyć z drapieżnymi wilkami porywającymi dusze chłopców, tak wskazuje dzisiejszym jego czcicielom, jak przemieniać świat, by dzieci i młodzież mogły w nim uświęcać własne dusze¹²⁴. To pragnienie wyraża i kieruje do salezjanów oraz wszystkich innych wychowawców sama dzisiejsza młodzież. Przede wszystkim oczekuje ona: a) kierownictwa duchowego ze strony pośredników między Bogiem a nimi, b) przyjacielskiej pomocy w rozeznawaniu powołania odczytowanego w rodzinnym klimacie oraz c) wspólnoty, która zaproponowałaby owocne spędzenie wolnego czasu, nakarmiła głodnych, wspomogła finansowo uboższych i pomogła rozbudzić osobiste zainteresowania¹²⁵.

Wszystkie te pragnienia wychowanków i wychowawców nieustannie ogarnia święta liturgia Kościoła¹²⁶. Będąc uprzywilejowaną płaszczyzną przyjęcia słowa Bożego, rozczytania go we wspólnocie i ożywienia w Duchu Świętym, przekazuje dalej, aby wypełniło Ono życie poszczególnego chrześcijanina¹²⁷. To właśnie w liturgii Boże słowo staje się modlitwą, rozgrzewa życie duchowe wiernych, penetruje serca uczestników, osiąga maksimum swoich możliwości, a ludzi przeobraża z *auditores Verbi* w bycie ciągle bardziej *factores Verbi*¹²⁸. Znakomicie rozumiał to św. Jan Bosko, który w świętej liturgii do syta karmił dusze swoich wychowanków. Tę przebogatą rzeczywistość dotyczącą osoby wielkiego ojca i nauczyciela młodzieży odsłaniają formularze mszalne o św. Janie Bosko.

ATTRIBUTES OF THE SPIRITUALITY OF ST. JOHN BOSCO IN THE LIGHT OF MASS FORMS

S u m m a r y

Fr. Jan Bosko gave the Church a brilliant educational system, starting to bear fruit of youth holiness. Undoubtedly, his pedagogical achievements are strongly associated with his

¹²² *List pasterski biskupów polskich na Niedzielę św. Rodziny z 28 grudnia 2013 r.* <<https://episkopat.pl/list-pasterski-na-niedziele-swietej-rodziny-2013-roku/>>.

¹²³ E. JACKOWSKA. *Gender w szkole, czyli o europejskich standardach edukacji seksualnej*. W: *Rewolucja genderowa*. Red. Z. Klafka. Toruń 2014 s. 97-118.

¹²⁴ S. PRUŚ. *Wspólnota salezjańska na modlitwie*. Łódź 1985 s. 50.

¹²⁵ *Dokument końcowy II Kapituły Inspektorii Wrocławskiej 28-29 grudnia 2019*. Red. A. OSWALD. Twardogóra 2019 s. 2.

¹²⁶ *Konstytucje* art. 36 s. 69.

¹²⁷ A.M. TRIACCA. *La Parola celebrata. Teologia della celebrazione della Parola*. W: *Dall'esegesi all'ermeneutica attraverso la celebrazione. Bibbia e liturgia – I*. Red. R. Cecolin. Padwa 1991 s. 36.

¹²⁸ *Tamże* s. 37.

spirituality. The qualities of this spirituality come from the transcendent inspiration of God's pedagogy. Prayers of the Mass forms emphasize the relevance of these qualities. St. Jan Bosko teaches how to combine the lasting values of Tradition with new solutions in order creatively to face urgent needs and problems.

Tłum. Jarosław Sempryk

Słowa kluczowe: liturgia, duchowość kapłańska, formularz mszalny, system wychowawczy, salezianie, św. Jan Bosko.

Key words: liturgy, pastoral spirituality, mass form, educational system, Salesians, Saint. John Bosco.

BIBLIOGRAFIA

- AUFFRAY A., *Św. Jan Bosko*. Warszawa 2001.
- AUGE M., *Eucologia*. W: *Nuovo Dizionario di Liturgia*. Red. D. Sartore, A.M. Triacca. Mediolan 1984 s. 509-519.
- BAGROWICZ J., *Temat ciągle aktualny*. „Ateneum Kapłańskie” 83:1991 s. 3-8.
- BOSCO T., *Ksiądz Bosko wspaniała historia*. Warszawa 2009.
- BOSCO T., *Spełniony sen. Opowieść biograficzna o św. Janie Bosco*. Warszawa 1988.
- BOSKO J., *Młodzieniec zaopatrzony*. W: *Źródła salezjańskie 1. Cz. 3: Pisma i świadectwa Księdza Bosko*. Red. A. Giraud. Kraków 2016.
- BOSKO J., *Wspomnienia Oratorium*. Warszawa 2010.
- CAMERONI P.L., *Bon Bosco un cuore che vede*. Turyn 2006.
- CHMIELEWSKI M., *Słódko Księdza Bosko. Ćwiczenie dobrej śmierci*. „Don Bosco” 11:2010 s. 10-12.
- CHROBAK S., *Ksiądz Bosko w wypowiedziach papieży*. Cz. II. Warszawa 2015.
- CICHY S., *Życie duchowe kapłana zgodne z jego naturą i misją według Adhortacji Apostolskiej Jana Pawła II „Pastores dabo vobis”*. W: *W trosce o polonię*. Red. S. Flis, F. Koper. Pelplin 1993 s. 32-45.
- DURAK A., *O mszy świętej dla Ciebie*. Warszawa 1990.
- FERNANDEZ ARTIME A., *Wiązanka 2019. Aby radość moja w was była (J 15,11). Świętość jest także dla ciebie*. Kraków 2019.
- FORBES F.E., *Św. Jan Bosko. Przyjaciół młodzieży*. Sandomierz 2013.
- FROS H., *Wprowadzenie do Mszy o świętych*. Cz. 3. Warszawa 1982.
- GHIRBERTI G., *Spotkać Księdza Bosko*. Kraków 2018.
- GŁOWA W., *Eucharystia. Msza święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*. Przemyśl 1997.
- JACKOWSKA E., *Gender w szkole, czyli o europejskich standardach edukacji seksualnej*. W: *Rewolucja genderowa*. Red. Z. Klafka. Toruń 2014 s. 97-118.
- Konstytucje Towarzystwa św. Franciszka Salezkiego*. Rzym 1986.
- MIAZEK J., *Kolekta*. W: *Mszał księgą życia chrześcijańskiego*. Red. B. Nadolski. Poznań 1986 s. 21-32.

- Mszał Rodziny Salezjańskiej. Formularze mszalne. Modlitwy eucharystyczne.* Warszawa 2006.
- Mszał rzymski dla diecezji polskich.* Poznań 2013.
- NADOLSKI B., *Liturgika*. T. 4: *Eucharystia*. Poznań 1992.
- NADOLSKI B., *Liturgika*. T. 2: *Liturgia i czas*. Poznań 1991.
- NADOLSKI B., *Modlitwa nad darami*. W: *Leksykon liturgii*. Oprac. B. Nadolski. Poznań 2006 s. 951-952.
- NOWAK J., *Wprowadzenie*. W: *Confitemini Domino, quoniam bonus. Księga pamiątkowa dedykowana śp. Księdzu Profesorowi Adamowi Durakowi SDB (1949-2005)*. Red. J. Nowak. Warszawa 2007 s. 10-12.
- PRUŚ S., *Wspólnota salezjańska na modlitwie*. Łódź 1985.
- REGINEK A., *Śpiewy mszalne*. W: *Msza święta*. Red. W. Świerzawski. Kraków 1993 s. 192-202.
- Regulaminy ogólne Towarzystwa św. Franciszka Salezego*. Warszawa 1986.
- ROGUED A., *Msza święta dzisiaj*. Kraków 1972.
- SALIJ J., *Modlitwa za świętych w liturgii rzymskiej*. Warszawa 1973.
- SCHENK W., *Antyfona*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 1. Red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski. Lublin 1973 kol. 710.
- TRIACCA A.M., *La Parola celebrata. Teologia della celebrazione della Parola*. W: *Dall'esegesi all'ermeneutica attraverso la celebrazione. Bibbia e liturgia – I*. Red. R. Cecolin. Padwa 1991.

